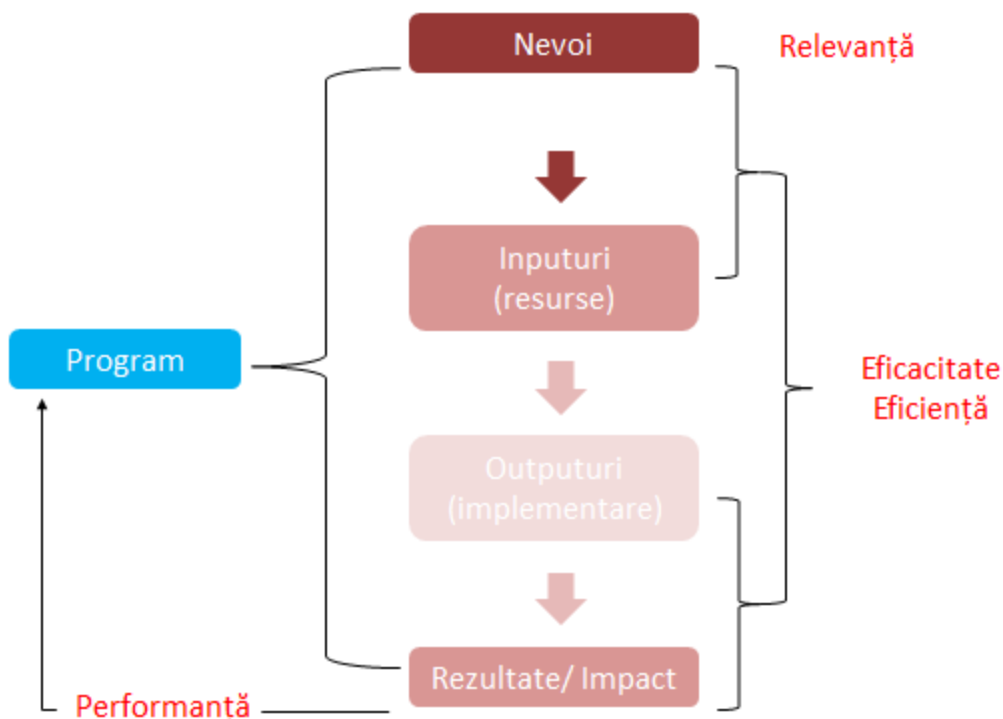

IV. Metodologia

IV.1. Prezentarea structurii evaluării și a metodelor de evaluare utilizate

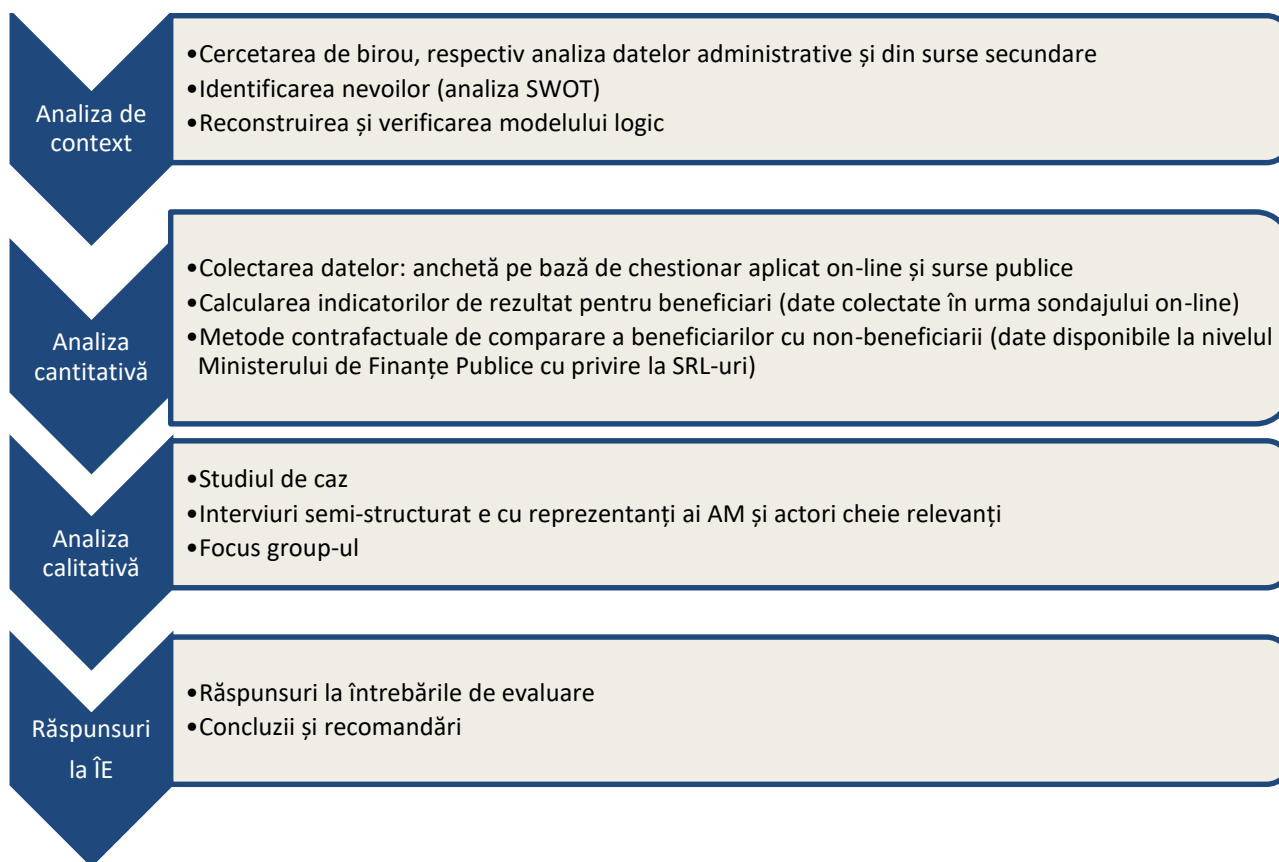
Evaluarea ex-post a Programului Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013 cuprinde etapele-cheie de analiză și evaluare a programului, axelor și măsurilor din perspectiva relevanței, eficienței, eficacității și realizărilor în raport cu rezultatele / impactul generat de acestea pentru nevoile specifice mediului rural și actorilor din sectorul primar. Echipa de experți analizează, de asemenea, rolul și contribuția factorilor externi cu impact semnificativ în ceea ce privește succesul și eșecul programului, punând în evidență cele mai bune practici.

Figura nr. 2 Elemente și criteriile de evaluare a programului

Activitățile de evaluare urmează liniile directe cuprinse în Ghidul pentru evaluarea ex-post a programelor de dezvoltare rurală pentru perioada 2007-2013, elaborat de Comisia Europeană și Rețeaua Europeană de Evaluare pentru Dezvoltare Rurală, așa cum sunt prezentate în figura de mai jos.

Figura nr. 3 Procesul de evaluare: activități și metodologii principale

Metodologia de evaluare ex-post a PNDR a presupus, conform figurii prezentate anterior, utilizarea unui mix de metode și tehnici de analiză cantitativă și calitativă, în baza cărora s-au dezvoltat răspunsuri la întrebările comune și specifice de evaluare și s-au formulat concluzii și recomandări.

În cadrul analizei de context, experții evaluatori au realizat colectarea și analiza datelor administrative, precum și a datelor provenite din surse secundare. Activitatea a contribuit la aprofundarea înțelegerii politicii sectoriale și a contextului socio-economic, având totodată rolul de a proiecta detaliile specifice instrumentelor de analiză calitativă și/sau cantitativă utilizate în etapele ulterioare ale procesului de evaluare.

Analiza cantitativă a presupus, într-o primă etapă, colectarea datelor din surse primare (organizarea unei anchete pe bază de chestionar în rândul beneficiarilor PNDR 2007-2013) și secundare (baza de date Tempo a Institutului Național de Statistică și rapoartele intermediare de activitate din cadrul proiectului *Completarea indicatorilor de rezultat comuni și adiționali prevăzuți în cadrul fișelor măsurilor din PNDR, pentru proiectele finalizate*), în baza cărora s-a procedat la calculul indicatorilor de rezultat.

În cea de-a doua fază a analizei cantitative, echipa de experți evaluatori a efectuat analiza contrafactuală a beneficiarilor și non—beneficiarilor de la nivelul Axelor 1, 3, 4, în scopul măsurării impactului și a efectelor nete generate de intervențiile programului.

Analiza calitativă a implicat:

- Realizarea a 16 interviuri (7 interviuri cu reprezentanți ai AM PNDR; 1 interviu cu reprezentanți ai AFIR; 1 interviu cu reprezentant APIA; 1 interviu cu reprezentanți ai gestionarului fondului de garantare și reprezentanți ai intermediarilor financiari; 2 interviuri cu reprezentanți ai mediului academic; 2 interviuri cu reprezentanți ai actorilor cheie pentru activitatea economică din sectorul agricol; 2 interviuri cu reprezentanți ai unor actori cheie relevanți pentru sectorul mediu);
- realizarea a 121 studii de caz selectate din rândul beneficiarilor PNDR 2007-2013 cu proiecte sau angajamente finalizate până la finalul anului 2015⁹ (a se vedea Anexa 9 la studiu pentru mai multe detalii privind informațiile colectate prin studiile de caz);
- realizarea a 5 focus grupuri, câte unul pentru fiecare Axă a Programului, la care au participat reprezentanți ai AM și ai altor actori cheie relevanți.

IV.2. Descrierea întrebărilor de evaluare specifice și comune, a criteriilor de evaluare/analiză, a nivelurilor țintă

Prin evaluarea ex-post a PNDR 2007-2013 sunt furnizate răspunsuri la 22 de întrebări comune de evaluare (definite la nivelul Ghidului pentru evaluarea ex-post a programelor de dezvoltare rurală pentru perioada 2007-2013, elaborat de Comisia Europeană și Rețeaua Europeană de Evaluare pentru Dezvoltare Rurală), 2 întrebări specifice de evaluare formulate de AM PNDR, 23 de întrebări referitoare la relevanța, eficacitatea, eficiența, rezultatele, impactul și factorii de succes și de eșec ai programului (recomandate în Ghidul pentru evaluarea ex-post a programelor de dezvoltare rurală pentru perioada 2007-2013, elaborat de Comisia Europeană împreună cu Rețeaua Europeană de Evaluarea pentru Dezvoltare Rurală) și 5 întrebări specifice de evaluare referitoare la implementarea schemei de garantare cu finanțare din PNDR 2007-2013..

În conformitate cu metodologia de evaluare definită și considerând elementele investigate, fiecare întrebare de evaluare se înscrie într-unul dintre următoarele criteria de evaluare/analiză:

- Relevanță
- Eficiență
- Eficacitate
- Rezultat
- Impact
- Factori de succes și eșec
- Schema de garantare

Alături de criteriile de evaluare/analiză, pentru fiecare întrebare de evaluare a fost delimitată contribuția relevantă a unuia sau mai multor indicatori de rezultat și/sau impact (în cazul în care nu au fost identificați indicatori de rezultat și/sau de impact relevanți în raport cu o anumită întrebare de evaluare, răspunsul la respectiva întrebare a fost elaborat în baza informațiilor colectate din alte surse de date precum cercetarea de birou, interviurile semi-structurate, studiile de caz, focus grupurile, etc.), aceștia fiind evaluați în baza

⁹ Selectarea beneficiarilor participanți la studiile de caz a fost posibilă în baza informațiilor cuprinse în situațiile centralizatoare cu beneficiari puse la dispoziția echipei de evaluare de AM PNDR (pentru axele 1, 3, 4, M511), APIA (M211, M212, M214, M215 – pentru campania aferentă anului 2014), AFIR (M221).

gradului de atingere a țintelor propuse. Analiza extinsă a întrebărilor de evaluare poate fi consultată în Anexa 8 la Studiu.

Tabelul de mai jos ilustrează descrierea abordării de evaluare adoptate pentru fiecare criteriu de evaluare/analiză definit.

Tabel nr. 3 Abordarea propusă pentru fiecare criteriu de evaluare/analiză

Criteriu de evaluare/ analiză	Descrierea abordării
Relevanță	<p>Analiza a presupus o prezentare generală a modului și măsurii în care obiectivele și conceperea programului sunt în concordanță cu provocările și specificul rural și cu nevoile și prioritățile beneficiarilor.</p> <p>Analiza a fost realizată luând în considerare măsura în care obiectivele și conceperea programului au fost în concordanță cu nevoile existente la acel moment, având în vedere că circumstanțele care influențează implementarea programului sunt variabile și este posibil să se fi modificat în comparație cu momentul la care a fost conceput programul.</p>
Eficiență	<p>Evaluarea eficienței programului a presupus o analiză a fondurilor alocate și a realizărilor și rezultatelor implementării programului. Evaluatorii au analizat măsura în care ar fi fost posibil să se obțină mai multe realizări și rezultate, cu aceleași resurse disponibile sau dacă s-ar fi obținut aceleași realizări și rezultate prin alocarea unei cantități mai mici de resurse. Eficiența depinde de mărimea bugetului alocat intervențiilor programului și de modul în care fondurile au fost distribuite între axe și măsuri. Bugetul alocat programului a fost analizat din punct de vedere al coerenței și contribuției la prioritățile Comunității Europene.</p>
Eficacitate	<p>Evaluatorii au realizat o analiză a eficacității și a realizărilor ca urmare a implementării PNDR 2007-2013, acordând atenție aspectelor legate de modul în care intervențiile prevăzute în program au generat schimbările așteptate prin abordarea nevoilor specifice din zonele rurale și elementelor care au contribuit la atingerea obiectivelor politicii de dezvoltare rurală și priorităților definite la nivel național și regional al UE.</p>
Rezultate	<p>Evaluarea rezultatelor implementării programului a necesitat examinarea schimbărilor de la nivelul beneficiarilor programului survenite ca urmare a intervențiilor programului. Colectarea și analiza indicatorilor de rezultat a reprezentat punctul de pornire al evaluării, fiind ulterior completată cu informații provenind din surse calitative (inteviuri și studii de caz), precum și din analiza contrafactuală.</p>
Impact	<p>Evaluarea impactului implementării Programului a presupus examinarea măsurii în care schimbarea observată în aria programului poate fi atribuită acestuia. Analiza s-a bazat pe dovezile furnizate de indicatorii de impact precum și pe constatările calitative și cantitative colectate în diverse etape ale evaluării.</p>
Factori de succes și eșec	<p>Factorii care influențează și contribuie în mod semnificativ la succesul sau eșecul intervențiilor specifice au fost identificați în cadrul interviurilor și studiilor de caz, prin acestea fiind efectuată o analiză aprofundată a problemelor și sarcinilor</p>

Criteriu de evaluare/ analiză	Descrierea abordării
	inerente și contextuale care influențează intervențiile programului de dezvoltare rurală.
Schema de garantare	Evaluarea schemei de garantare a presupus examinarea eficacității acestei intervenții specifice a programului. Acest lucru a fost posibil prin analiza tuturor datelor de monitorizare disponibile cu privire la beneficiarii finali ai instrumentelor financiare.

Sursă: Metodologia propusă pentru evaluarea ex-post a PNDR 2007-2013, decembrie 2016

În vederea furnizării unui răspuns la întrebările de evaluare, procesul de evaluare s-a axat pe analiza programului din perspectivele menționate anterior.

Relevanță

Prin evaluarea **relevanței**, experții evaluatori au analizat în ce măsură programul, respectiv criteriile de selecție și eligibilitate, sunt concepute în mod adecvat pentru a aborda provocările din aria de dezvoltare rurală a programului și nevoile grupurilor țintă, luând în considerare prioritățile UE referitoare la PAC.

Analiza a fost realizată printr-o abordare evolutivă, încercând să surprindă cele mai importante schimbări referitoare la modul în care programul a abordat nevoile și politicile de dezvoltare rurală de-a lungul timpului, prin diferitele sale modificări și versiuni.

Analiza relevanței s-a bazat, în principal, pe analizele de birou și interviurile semi-structurate cu reprezentanții sistemului de management al programului și actorii cheie relevanți.

Eficacitatea

Experții evaluatori au analizat realizările programului, în ceea ce privește schimbările așteptate, cum ar fi realizarea valorilor propuse pentru indicatorii de program prin probe cantitative și calitative. În acest sens, evaluatorii analizează:

- Eficacitatea procedurală, prin analiza implementării procedurale cu un accent deosebit asupra proiectelor contractate;
- Eficacitatea financiară, prin compararea valorilor indicatorului financiar (valoarea propusă și valoarea atinsă);
- Eficacitatea la nivelul rezultatelor, prin compararea valorilor atinse și propuse la nivelul indicatorilor de output și de rezultat.

Această abordare permite clarificarea motivelor care stau la baza performanței în ceea ce privește eficacitatea programului. De exemplu, o performanță mai scăzută a unei măsuri referitoare la indicatorul de output se poate datora unor obstacole procedurale (nivel de implementare mai scăzut comparativ cu cea așteptată, însemnând că a fost finalizat un număr mai mic de proiecte) și/ sau unor obstacole referitoare la capacitatea programului de a cheltui resurse financiare. Astfel, măsurile sunt clasificate după cum urmează:

- **Eficace**, atunci când măsura atinge o valoare a indicatorului, care este mai mare sau egală cu valoarea prevăzută (realizarea egală cu valoarea prevăzută/ mai mare de 100%);
- **Eficace într-o oarecare măsură**, dacă măsura atinge o valoare a indicatorului, care este mai mare de 80% din valoarea țintă și mai mică de 100% din valoarea țintă (între 80% și 100%);
- **Ineficace într-o oarecare măsură**, dacă măsura atinge o valoare a indicatorului, care este mai mare de 40% din valoarea țintă și mai mică de 80% din valoarea țintă (între 40% și 80%);
- **Ineficace/ineficientă**, dacă măsura atinge o valoare a indicatorului, care este mai mică de 40% din valoarea țintă (sub 40%).

Eficiență

Pentru a evalua eficiența programului, echipa de experți evaluatori a efectuat o analiză scindată în două etape:

- prima etapă a constat în realizarea unei analize benchmarking, luându-se în considerare PNDR și programele de dezvoltare rurală din alte țări ale UE, pentru a compara eficiența așteptată a activităților programului. Această analiză s-a concentrat exclusiv pe ultima versiune a programelor, comparându-se costurile unitare estimate ale proiectelor pentru aceleași măsuri ale diferitelor programe.
- a doua etapă s-a concentrat pe PNDR. Experții evaluatori au comparat costurile unitare prevăzute cu cele realizate efectiv pentru proiectele finanțate.

Cea de-a doua etapă a analizei are scopul de a estima eficiența programului prin compararea costului unitar preconizat pentru realizarea unui indicator de output/de rezultat cum era preconizat în cadrul Programului cu costul unitar real verificat după încheierea perioadei de implementare.

Costul unitar preconizat al unui indicator se obține prin împărțirea alocării unei măsuri specifice la valoarea țintă a indicatorului considerat. A fost luat în considerare costul în termeni de cheltuieli publice, iar toate valorile (alocările și indicatorii țintă) au fost luate din ultima versiune a PNDR.

Costul unitar real al unui indicator se obține prin împărțirea cheltuielilor finale înregistrate pentru o anumită măsură la valoarea corespunzătoare obținută a indicatorului considerat, în baza informațiilor cuprinse în RAI 2015.

Această metodologie permite identificarea diferențelor între eficiența așteptată și eficiența reală a măsurilor, în ceea ce privește costul unitar real al proiectelor finanțate. Diferențele rezultate pot fi explicate, de la caz la caz, prin influența următorilor factori, referitori fie de valorile obținute ale indicatorilor, fie la costul implementării proiectelor:

- costurile de implementare a proiectelor mai mari decât cele așteptate;
- supraestimarea țintelor inițiale pentru indicatorii de realizare și de rezultat;
- probleme referitoare la eficacitatea măsurilor, acestea fiind implementate parțial sau doar pentru un anumit tip de proiect / beneficiar.

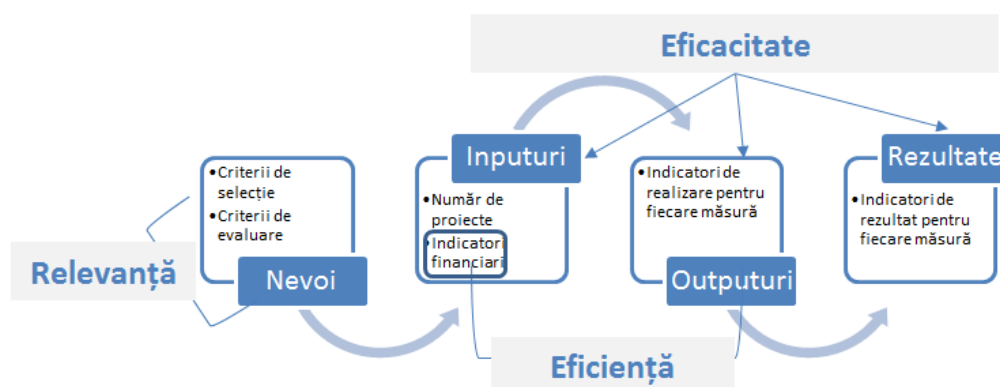

Pentru măsurile axei 2, implementate în baza costurilor standard prestabilite, posibilele diferențe între eficiența așteptată și cea reală poate fi explicată, în termeni generali, doar prin neconcordanțele între valorile țintă și valorile obținute ale indicatorului relevant, întrucât costurile angajamentelor au valoare fixă.

Potrivit rezultatelor obținute, măsurile sunt clasificate după cum urmează:

- **Mai eficient decât era de așteptat** atunci când măsura realizează un cost unitar pentru fiecare output, care este mai mic de 90% din costul unitar așteptat;
- **Mai puțin eficient decât era de așteptat**, în cazul în care măsura ajunge la o valoare a costului unitar pentru indicatorul de output, care este de 110% din proporția așteptată, ceea ce înseamnă că producerea unei singure unități de output de fapt costă mai mult decât era de așteptat;
- **La fel de eficient cum era de așteptat**, în cazul în care măsura atinge o valoare pentru costul unitar, care se află între cele două categorii anterioare.

Figura nr. 4 Abordarea pentru evaluarea relevanței, eficacității și eficienței

Rezultate

Echipa de evaluare a analizat o serie de elemente care au caracterizat contextul socio-economic de implementare a PNDR în perioada 2007-2014/2015 în vederea asigurării unei înțelegeri mai bune a condițiilor existente la nivelul teritoriului, care au influențat valorile finale atinse pentru indicatorii de rezultat comuni și adiționali. De asemenea, în evaluare au fost considerate detalii metodologice specifice pentru calcularea valorilor indicatorilor de rezultat. În cele din urmă evaluarea rezultatelor a cuprins o analiză a gradului de atingere pentru fiecare indicator de rezultat comun și adițional.

Impact

Echipa de experți evaluatori a identificat contribuția programului prin utilizarea unor metode contrafactice pentru axele 1 și 3, pentru măsurile în cazul cărora a fost posibilă aplicarea acestora și prin analiza studiilor de caz pentru colectarea concluziilor calitative cu privire la implementarea proiectelor, efectele și impactul, care cuprind consolidarea capacităților, efectele asupra mediului, efecte ale formării, beneficiile socio-economice (venituri, creșterea ocupării forței de muncă, etc.). Analiza își propune să evalueze contribuția programului la schimbările înregistrate la nivel național, depășind astfel simpla evaluare a eficacității și a atingerii țintelor propuse. Evaluarea impactului este realizată pentru a furniza informații calitative și cantitative proxy privind efectele nete ale programului, precum și contribuția acestuia la schimbările înregistrate.

Evaluarea impactului programului a inclus de asemenea utilizarea unui set comprehensiv de metode și tehnici de cercetare. Cercetarea de birou a fost realizată pentru colectarea informațiilor relevante referitoare la fiecare axă, dar și referitoare la principalele schimbări de context, în vreme ce interviurile semistructurate au furnizat inputuri și elemente explicative privind performanța și implementarea programului. Modelele logice ale fiecărei măsuri au fost folosite pentru a reconstrui logica intervenției și a identifica rezultatele așteptate. Concluziile studiilor de caz și ale focus-grupurilor au completat analiza contrafactuală cu rezultate calitative privind impactul programului.

Factori de succes și de eșec

Procesul de evaluare a presupus identificarea factorilor interni și externi care au influențat implementarea PNDR precum și impactul acestora asupra intervențiilor programului.

Schema de garantare

Evaluarea schemei de garantare a inclus o analiză amănunțită a rezultatelor generate de utilizarea instrumentului financiar la nivelul beneficiarilor PNDR.

IV.3. Sursa datelor, tehnici pentru colectarea datelor (chestionare, interviuri; dimensiunea și criteriile de selecție pentru eșantioane, etc.)

Pentru calcularea valorilor indicatorilor de rezultat și evaluarea din punct de vedere calitativ a impactului PNDR 2007-2013 s-a recurs la colectarea de date atât din **surse primare**, cât și din **surse secundare**.

În ceea ce privește sursele primare de date utilizate pentru elaborarea versiunii finale a Studiului de evaluare ex-post, au fost colectate date prin:

- organizarea unei anchete pe bază de chestionar în rândul beneficiarilor PNDR 2007-2013;
- organizarea de interviuri semi-structurate cu actori cheie implicați în gestionarea, implementarea și monitorizarea PNDR 2007-2013;
- organizarea unor studii de caz la nivelul beneficiarilor PNDR 2007-2013 cu proiecte finalizate până la finalul anului 2015;
- organizarea de focus grupuri pentru prezentarea și discutarea rezultatelor evaluării obținute în baza instrumentelor descrise anterior;

Sursele secundare utilizate pentru calcularea indicatorilor de rezultat au fost baza de date Tempo a Institutului Național de Statistică și rapoartele intermediare de activitate din cadrul proiectului *Completarea indicatorilor de rezultat comuni și adiționali prevăzuți în cadrul fișelor măsurilor din PNDR, pentru proiectele finalizate* (de la nivelul cărora au fost colectate valorile intermediare ale indicatorilor de rezultat).

Sursele secundare utilizate pentru colectarea datelor necesare în vederea derulării analizei contrafactice au fost Ministerul Finanțelor Publice (pentru informații privind activele, datoriile, capitalul, veniturile, cheltuielile, cifra de afaceri și numărul mediu de angajați din perioada 2010-2015 pentru beneficiarii cuprinși în analiză) și website-ul www.listafirme.ro (pentru informații privind activele, datoriile, capitalul, cifra de afaceri și numărul mediu de angajați din perioada 2007-2009 pentru beneficiarii cuprinși în analiză).

Astfel, la nivelul activităților de evaluare derulate, unul dintre principalele instrumente utilizate pentru colectarea informațiilor cantitative necesare a fost **chestionarul**. Prin intermediul acestuia s-au colectat informații referitoare la proiectele finanțate prin PNDR 2007-2013, finalizate în perioada 2008-2015, aceste informații vizând printre altele, date necesare în vederea calculării indicatorilor de rezultat, aspecte de mediu, utilizarea și utilitatea schemei de garantare, principalele probleme întâmpinate de beneficiari în implementarea proiectelor derulate, etc. Pentru a răspunde particularităților fiecărei măsuri și tipologii de beneficiari, chestionarul utilizat a fost unul distinct pentru fiecare măsură și, acolo unde a fost cazul, pentru fiecare tipologie de beneficiari eligibili din cadrul respectivei măsuri. De asemenea, chestionarul aplicat s-a diferențiat în funcție de perioada în care beneficiarii au finalizat proiectul (a fost vizată perioada 2008-2014 și, în mod distinct, anul 2015). Chestionarul nu a fost aplicat la nivelul beneficiarilor măsurilor din cadrul Axei 2 deoarece:

- valoarea finală a indicatorului comun de rezultat R6 aferent măsurilor 211, 212 și 214 a fost furnizată prin RAI 2015 din datele extrase de către APIA,
- pentru M215 nu au fost prevăzuți indicatori de rezultat,
- indicatorul R6 aferent M221 are aceeași valoare ca și cea raportată în RAI 2014 având în vedere faptul că în anul 2015 nu s-a finalizat nici un proiect.

Aplicarea și completarea chestionarului a fost realizată online sau telefonic pentru un eșantion reprezentativ de beneficiari. În vederea aplicării chestionarelor și colectării datelor a fost parcursă următoarea etapizare:

1. A fost selectat un eșantion reprezentativ de beneficiari, în funcție de numărul total de beneficiari al fiecărei măsuri.
2. Au fost colectate adrese de email de la beneficiari. Aceste informații au fost colectate din bazele de date puse la dispoziție de către Autoritatea Contractantă și din surse alternative. În cadrul acestei etape s-a realizat și contactarea telefonică a beneficiarilor pentru care nu s-a reușit identificarea adresei de e-mail printr-o altă modalitate.
3. Pentru fiecare măsură, tip de beneficiar (acolo unde a fost cazul), perioadă de finalizare a proiectului (2008-2014 sau 2015) a fost creat un formular online destinat colectării datelor.
4. Adresele web ale chestionarelor au fost trimise pe email către beneficiari alături de o adresă furnizată de AM PNDR și AFIR pentru a susține activitatea de colectare a datelor.
5. Au fost recontactați telefonic toți beneficiarii selectați în eșantion pentru a fi rugați să completeze chestionarele transmise pe e-mail.

Astfel, în prima etapă a fost identificat numărul de beneficiari pentru fiecare dintre măsuri, avându-se în vedere următoarele două principii:

1. Asigurarea reprezentativității rezultatelor;
2. Resursele disponibile pentru colectarea de date și pentru analizarea acestora.

Tabel nr. 4 Eșantioanele selectate pentru fiecare măsură, atât pentru proiectele finalizate în anul 2015 (new) cât și pentru proiectele finalizate în perioada 2008-2015 (old)

- nr. beneficiari -

Măsura	Eșantion		TOTAL
	Old (2008-2014)	New (2015)	
112	250	235	485
121	224	170	394
122	10		10
123	179	30	209
125			
141		242	242
142		3	3
312	229	146	375
313	82	43	125
322			
411		167	167
413		192	192
421		8	8

* Metodologia de eșantionare este prezentată în Anexa 1 la studiu, ce cuprinde fișele indicatorilor de rezultat.

Sursă: Anexa 1 la Raportul Inițial aferent contractului având ca obiect evaluarea ex-post a PNDR 2007-2013, noiembrie 2016

În funcție de anul de finalizare a proiectelor și de specificul măsurilor, au fost construite chestionare distincte.

Colectarea datelor calitative s-a realizat prin intermediul a 16 **interviuri semi-structurate**, desfășurate în perioada noiembrie-decembrie 2016. Intervipurile s-au desfășurat față în față sau prin intermediul Skype, actorii cheie implicați, fiind:

- reprezentanți ai Autorității de Management (7 interviuri);
- alți actori cheie din sistemul de management al programului: AFIR (1 interviu), APIA (1 interviu)
- reprezentanți ai gestionarului fondului de garantare și reprezentanți ai intermediarilor financiari: FGCR, Banca Transilvania (1 interviu);
- actori cheie în domeniul economic: Liga Asociațiilor Producătorilor Agricoli din România, AGROSTAR (2 interviuri);
- mediul academic: Academia de Științe Agricole și Silviculturale ASAS, Institutul de Economie Agrară al Academiei Române (2 interviuri);
- alți actori relevanți pentru sectorul mediu (2 interviuri): Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor – Direcția Biodiversitate;; Asociația AGROMRO.

În vederea organizării interviurilor, au fost parcurse următoarele etape:

- elaborarea listei de participanți propuși la interviu și a ghidurilor de interviu și transmiterea acestora către Autoritatea Contractantă. Ghidul de interviu a permis un anumit grad de flexibilitate în privința aspectelor discutate și a răspunsurilor primite, astfel încât să fie asigurată posibilitatea de aprofundare a aspectelor adiționale de interes identificate pe parcursul discuției purtate.
- Contactarea persoanelor intervievate, în vederea verificării disponibilității de participare;
- Transmiterea către persoanele intervievate, a ghidului de interviu, anterior desfășurării interviurilor;
- Derularea interviurilor și elaborarea rapoartelor de interviu.

Prin intermediul interviurilor, s-a urmărit colectarea informațiilor necesare pentru înțelegerea aprofundată a următoarelor elemente legate de Program:

- relevanță;
- eficacitate;
- eficiență;
- schema de garantare;
- aspecte de mediu;
- planificarea financiară;
- elemente specifice legate de implementarea anumitor axe și măsuri.

În vederea completării informațiilor calitative provenite din interviuri semi-structurate cu perspectiva beneficiarilor individuali au fost organizate și derulate studii de caz în rândul beneficiarilor PNDR 2007-2013 cu proiecte finalizate până la data de 31 decembrie 2015. Studiile de caz au fost concepute ca o listă de întrebări adresate beneficiarilor completate de o serie de aspecte legate direct de implementarea Programului pe care beneficiarii au fost rugați să le evalueze, respectiv să le noteze (de exemplu privind procedurile administrative parcurse în vederea depunerii dosarului de finanțare sau pentru solicitarea rambursării cheltuielilor efectuate). Având în vedere caracterul eterogen al măsurilor definite în cadrul

programului și pentru surprinderea elementelor specifice, lista aspectelor investigate prin studiile de caz a fost individualizată la nivel de măsură, inclusiv pentru măsurile care au fost adresate prin schema de garantare (o machetă a studiului de caz pentru fiecare măsură).

Echipa de evaluare a definit trei criterii de selecție a beneficiarilor incluși în eșantionul către care a fost transmisă lista întrebărilor definite la nivelul studiilor de caz:

- reprezentativitatea (au fost selectați beneficiari cu proiecte finalizate în perioada 2008-2013, în anul 2014 și în anul 2015; s-a urmărit o reprezentativitate teritorială echilibrată a beneficiarilor, respectiv reprezentativitatea unei regiuni să nu depășească 25% din numărul total de studii de caz)
- complexitatea proiectului (pentru fiecare măsură, proiectele au fost grupate în funcție de bugetul total al acestora, respectiv cheltuiala publică + contribuția solicitantului, în proiecte mici, medii și mari; pentru fiecare măsură au fost selectate proiecte pentru fiecare grupă constituită)
- teme specifice de interes, dacă este cazul (pentru măsurile la nivelul cărora au fost definite sub-măsuri sau pachete au fost selectați beneficiari încadrați în sub-măsuri / pachete diferite)

Inițial a fost previzionată colectarea unui număr de 3 studii de caz completate pentru fiecare măsură (eșantionul selectat a cuprins un număr mai mare de beneficiari în ipoteza în care nu toți beneficiarii contactați ar furniza o fișă completată) la care să se adauge câte trei studii de caz suplimentare pentru măsurile adresate prin schema de garantare definită în cadrul PNDR 2007-2013 (M121, M123, M312, M313). Ca urmare a interesului ridicat demonstrat de beneficiari față de această inițiativă de colectare a informațiilor – au fost primite mai multe răspunsuri comparativ cu estimările inițiale în cazul anumitor măsuri (M121, M125, M312, etc.), echipa de evaluare a considerat ca fiind oportună analizarea tuturor răspunsurilor primite de la beneficiari pentru a formula concluzii cât mai pertinente și conectate cu realitatea din teritoriu. În total au fost colectate 121 de fișe completate de beneficiari pentru studiile de caz (97 de fișe aferente măsurilor definite la nivelul PNDR 2007-2013 + 24 de fișe suplimentare la nivelul măsurilor adresate prin schema de garantare, respectiv M121, M123, M312, M313). Mai multe informații privind rezultatele obținute prin centralizarea informațiilor colectate prin studiile de caz pot fi consultate în Anexa nr. 9

Cea din urmă metodă aplicată pentru colectarea informațiilor de natură calitativă a fost reprezentată de focus grupuri. Astfel, au fost organizate și desfășurate cinci focus grupuri, câte unul pentru fiecare Axă a Programului. Prin focus grupuri, echipa de evaluatori a urmărit prezentarea și discutarea constatrilor „în lucru” rezultate din activitățile de evaluare cu reprezentanții AM și ai actorilor cheie pentru domeniul agriculturii și dezvoltării mediului rural.

În cadrul fiecărui focus grup au participat între 12-16 persoane (Axa 1 – 15 persoane, Axa 2 – 16 persoane, Axa 3 – 13 persoane, Axa 4 – 14 persoane, Axa 5 – 12 persoane). Concluziile extrase din dezbaterile purtate cu ocazia desfășurării focus-grupurilor sunt reflectate în cuprinsul capitolului VIII.2. și în răspunsul la întrebările de evaluare din capitolul VIII.3.

IV.4. Informații privind metodele de cuantificare a indicatorilor în vederea evaluării calității și a certitudinii datelor și identificarea eventualelor erori/scăpări

IV.4.1. Calcularea indicatorilor comuni și adiționali de rezultat

Procesul de colectare și structurare a datelor într-un format adecvat pentru analiza statistică a presupus mai multe acțiuni de control pentru a se asigura că baza de date pentru calculul indicatorilor este în conformitate cu regulile și constrângerile predefinite.

Utilizarea unui sistem de sondaj online¹⁰ și o bază de date digitală s-a dovedit a fi deosebit de avantajoasă în scopul colectării datelor, deoarece în acest mod s-a accelerat procesul, s-a minimizat nivelul de incoerență a informațiilor și a fost posibilă manipularea mai rapidă a datelor.

În general, variabilele colectate cu sistemul de sondaj online sunt fie date personale ale beneficiarilor, fie date financiar-contabile ale acestora. Din acest motiv, sondajul online implementează mai multe verificări preliminare automate pentru a reduce la minimum erorile de tastare. De exemplu, o astfel de verificare preliminară automată a fost controlul predefinit al câmpului de e-mail, unde exista obligativitatea includerii simbolului "@" pentru a valida câmpul completat și pentru a putea transmite chestionarul; un alt exemplu este constituit de obligativitatea introducerii unei valori minime mai mari decât zero pentru variabile pozitive din bilanț (veniturile).

---

¹⁰ Colectarea informațiilor de la beneficiari pentru calcularea valorilor indicatorilor de rezultat pentru proiectele finalizate în decursul anului 2015 s-a realizat printr-o anchetă pe bază de chestionar aplicat online: întrebările din chestionar au fost încărcate pe serverul partenerului t33, fiind generat un link prin care era posibilă accesarea și completarea chestionarului. Linkul a fost transmis ulterior pe email către beneficiarii selectați în cadrul eșantionului aceștia introducând direct răspunsurile la întrebări în formularul accesibil online.

Figura nr. 5 Macheta a unui chestionar online – exemplu cu tipuri predefinite de răspuns, valori permise și câmpuri obligatorii

Chestionar aplicat la nivelul beneficiarilor cu proiecte finalizate în perioada 2008-2014, în vederea colectării informațiilor necesare pentru calcularea indicatorilor de rezultat și evaluarea impactului PNDR 2007-2013

MĂSURA 112

Denumire beneficiar: *

Cod fiscal: *

Judet: *

Comuna: *

Numele si prenume persoana responsabila (respondent):

Calitatea respondentului: *

- beneficiar
- reprezentant legal
- altele (contabil, etc)

Telefon: *

Pe parcursul procesului de colectare a datelor prin chestionarul online, personalul administrativ a fost implicat în mod constant, pentru a asigura eficiența sistemului de sondaj online dar și veridicitatea datelor obținute, precum și pentru a monitoriza îndeplinirea ratei de răspuns necesară pentru construirea eșantioanelor. Acțiunile întreprinse de echipă în acest sens au fost multiple, variind în funcție de prioritățile setate în fiecare perioadă:

- Verificarea zilnică a bazelor de date centralizatoare care conțineau răspunsurile din partea beneficiarilor, pentru concentrarea eforturilor de contactare telefonică a beneficiarilor încadrați pe măsurile care nu aveau o rată satisfăcătoare de răspuns;
- Verificarea calității indicatorilor raportați;
- Organizarea și operarea unui serviciu telefonic de asistență tehnică pentru beneficiari¹¹, prin care se furnizau clarificări sau informații suplimentare, în funcție de obstacolele întâmpinate de către aceștia pe parcursul completării online a chestionarului. Procesul a fost coordonat de către un responsabil tehnic, care a supervizat activitatea de colectare a datelor cantitative, pentru a îmbunătăți și eficientiza întregul proces.
- Contactarea telefonică a persoanelor din eșantion care nu au completat chestionarul, pentru măsurile cu o rată mică de răspuns. Această activitate a fost planificată calendaristic, bazându-se pe analiza zilnică a ratei de răspuns și pe termenele limită setate inițial. Astfel, beneficiarilor le era reamintită necesitatea completării chestionarului online, fiindu-le sugerată și apelarea la serviciul de asistență telefonică, în cazul în care există neclarități raportate la anumite întrebări din chestionar.
- Completarea chestionarului online prin metoda CATI, în cazurile în care acest lucru a fost solicitat de către beneficiarii care nu aveau acces online la acesta.¹²

Toate aceste activități ale personalului administrativ au facilitat procedeul de colectare a datelor cantitative, pentru a se obține date corecte și relevante, atingându-se în același timp rata de răspuns necesară pentru completarea eșantioanelor calculate la nivel de măsură, respectiv perioadă de finalizare a proiectului.

IV.4.2. Organizarea și derularea analizei contrafactice

În vederea identificării impactului măsurilor, în conformitate cu metodologia ilustrată în Raportul Inițial, echipa de evaluare a estimat efectul net prin utilizarea tehnicilor „Corelarea scorului de propensiune” și „Diferența în diferență”. În particular, scorul de propensiune a fost estimat printr-un model logic ce a identificat un set comparabil de non-beneficiari și beneficiari ai proiectelor finalizate, pe fiecare măsură la nivelul căreia a fost posibilă efectuarea analizei contrafactice (M 112, M121, M123, M312, M313, M411 și M413). Colectarea datelor a inclus un set de non-beneficiari, care nu include dubluri și care cuprinde SRL-uri și SA-uri ce au depus o cerere de finanțare în cadrul programelor finanțate prin fonduri UE adresate sectorului agricol și dezvoltării mediului rural (PNDR 2007-2013 sau SAPARD 2004-2006), dar care nu au obținut finanțarea, având astfel în comun cu beneficiarii o înclinație similară de a investi și / sau implementa proiecte în domeniul dezvoltării rurale și a sectorului agricol. După identificarea unui set

¹¹ Datele de contact ale persoanelor însărcinate cu clarificarea eventualelor întrebări ale beneficiarilor în raport cu conținutul chestionarului au fost furnizate prin adresa de înaintare a chestionarului emisă de AM PNDR și AFIR, aceasta fiind transmisă către toți beneficiarii contactați pe email pentru completarea chestionarului.

¹² Metoda CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing) – este o metodă de cercetare cantitativă/calitativă care presupune o interviuare telefonică asistată de o aplicație software pe computer, prin care operatorii urmăresc un scenariu oferit de această aplicație.

comparabil de unități (beneficiari și non-beneficiari, cu excluderea dublurilor¹³), a fost calculat un model de diferență-în-diferență, însemnând diferența dintre variația medie a variabilei de rezultat, în timp, în cadrul setului de beneficiari și aceeași diferență (a aceleiași variabile, în aceeași perioadă) în cadrul setului de non beneficiari corelați. Diferența reprezintă efectul net, respectiv impactul măsurii.

Cadrul de monitorizare a PNDR a permis utilizarea a două variabile principale de rezultat pentru estimarea efectelor nete: VAB și numărul mediu de angajați echivalent normă întreagă (ENI). Pentru măsurile incluse în analiza contrafactuală a fost calculată variația în timp a variabilei proxy a VAB (calculată ca diferență între veniturile totale și costurile totale) și variația numărului de angajați ENI (echivalent normă întreagă). Din cauza limitelor privind disponibilitatea datelor, estimările folosesc date aferente SRL și SA și, în principal din perioada 2009-2015. În cazul M 41.1 și M 41.3, deoarece cele mai multe proiecte au fost depuse în jurul anului 2012, variația ENI a fost calculată pentru perioada 2012-2015, iar în vederea comparației cu alte măsuri variația ENI a fost calculate și pentru perioada 2009-2015.

Anul de referință pentru corelarea statistică este anul anterior celui în care proiectele au început să producă efecte. În general, anul de referință se referă la anul depunerii proiectului în cadrul fiecărei măsuri: având în vedere varietatea anilor de depunere și de finalizare precum și lipsa datelor exacte cu privire la începerea și finalizarea proiectelor, anul de referință pentru corelarea statistică a fost stabilit pentru fiecare măsură, pe baza informațiilor existente din bazele de date utilizate pentru monitorizarea implementării proiectelor în cadrul PNDR 2007-2013. Anul 2009 a fost stabilit ca fiind anul de referință pentru toate măsurile, cu excepția M 411 și M 413. 2009 a fost selectat an de referință pentru corelarea statistică, deoarece disponibilitatea datelor este mult mai mare comparativ cu anii 2007 și 2008 și deoarece cele mai multe proiecte nu au început încă (sau cel puțin nu au produs efecte) anterior anului 2009. Cu toate acestea, în cazul M 411 și M 413, corelarea statistică s-a realizat la nivelul anului 2012, atunci când au fost depuse cele mai multe cereri de finanțare.¹⁴

IV.5. Tehnici/metode pentru a răspunde la întrebările de evaluare și formularea concluziilor

În concordanță cu recomandările cuprinse în *Ghidul privind evaluarea ex-post a PDR 2007-2013* elaborat la nivelul CE, abordarea metodologică propusă pentru estimarea impactului și efectului net al PNDR 2007-2013 este formată dintr-un mix de metode de analiză cantitativă și analiză calitativă a căror aplicare va garanta credibilitatea și acuratețea rezultatelor procesului de evaluare. Astfel, abordarea propusă presupune aplicarea următoarelor metode: modelul logic; studiul de caz; focus grupul; metode contrafactice de evaluare a impactului. Descrierea sintetică a metodelor de evaluare este prezentată în continuare:

¹³ Excluderea dublurilor se referă la beneficiarii mai multor măsuri și la cei care au fost non-beneficiari ai unei măsuri și beneficiari ai altor măsuri.

¹⁴ Pentru a asigura comparabilitatea, variația angajați echivalent normă întreagă a fost calculată atât pentru măsura 411 cât și pentru măsura 413, în perioada 2015-2009 și variația angajaților echivalent cu normă întreagă, în perioada 2015-2009, pentru toate celelalte măsuri aferente axei 1

a. Modelul logic

Modelul logic reprezintă o metodă utilizată pentru identificarea unei legături de cauzalitate între elementele interne și externe ale programului. Astfel, prin modelul logic, elementele Programului sunt structurate în scopul evidențierii *teoriei programului*. Cele două faze ale teoriei programului, *teoria normativă*¹⁵ și *teoria cauzală*¹⁶, sunt reflectate în modele logice care descriu activitățile considerate a aduce o schimbare și care leagă aceste activități de rezultatele așteptate ale programului.

Metoda a fost aplicată în perioada septembrie 2016 – ianuarie 2017 și a fost utilizată pentru elaborarea constatărilor legate de relevanța programului și privind logica de intervenție de la nivelul fiecărei axe.

b. Studiul de caz

Studiul de caz reprezintă o metodă de analiză utilizată în scopul înțelegerii aprofundate a interacțiunilor și a proceselor complexe, pentru a oferi o "viziune din interior".

În contextul prezentei evaluări s-au realizat cel puțin trei studii de caz pentru fiecare măsură inclusă în PNDR 2007-2013 la care s-au adăugat studiile de caz adiționale realizate pentru măsurile adresate prin schema de garantare finanțată din PNDR 2007-2013 (M 121, M 123, M 312, M 313). Studiile de caz au fost definite ca o listă de întrebări adresate beneficiarilor, respectiv de tematici supuse evaluării calitative din partea beneficiarilor. Fișele studiilor de caz au fost diferențiate la nivelul fiecărei măsuri, existând astfel câte o fișă pentru fiecare măsură a Programului. Completarea fișelor studiilor de caz s-a realizat online sau telefonic de către beneficiarii selectați în eșantion (fișele studiilor de caz au fost transmise pe email către beneficiarii selectați, iar în cazul beneficiarilor care au indicat imposibilitatea completării online a întrebărilor adresate fișa a fost completată telefonic).

Realizarea studiilor de caz s-a derulat în patru etape: 1. selectarea studiilor de caz; 2. colectarea, clasificarea și corelarea informațiilor rezultate din analiza documentelor proiectului, interviuri cu responsabilii de proiect/beneficiarii și procesarea acestor date și informații; 3. elaborarea raportului pentru fiecare studiu de caz individual; 4. analiza globală a studiilor de caz.

Metoda a fost aplicată în luna februarie 2017 iar rezultatele obținute au fost prezentate și discutate în cadrul focus-grupurilor organizate. De asemenea rezultatele obținute prin analiza studiilor de caz au fost integrate în răspunsurile la întrebările de evaluare.

c. Focus grupul

Focus grupul reprezintă o metodă de cercetare și evaluare participativă, realizată sub forma unei discuții cu un grup selectat, format din aproximativ 6-8 persoane, organizată pentru a obține informații privind opiniile și experiențele participanților iar datele, astfel colectate, sunt utilizate pentru a valida concluziile rezultate în urma evaluării.

S-au organizat câte un focus grup pentru fiecare axă a PNDR 2007-2013 pentru validarea rezultatelor cheie generate de analiza impactului prin metode contrafactice și studiile de caz. Au participat reprezentanții

¹⁵ Teoria normativă, prezintă rațiunea și justificarea structurii și activităților programului

¹⁶ Teoria cauzală, prezintă analiza empirică privind relația de cauzalitate dintre intervenție și rezultat

unor actori relevanți, precum: Autoritatea de Management și AFIR, APIA, institute de cercetare, asociații, etc. Un raport sintetic al discuțiilor purtate a fost distribuit participanților după eveniment, astfel încât participanții să poată formula observații și, dacă este necesar, să solicite modificări.

Principalele aspecte discutate în cadrul focus grupurilor s-au referit la impactul și rezultatele înregistrate la nivelul fiecărei axe, dezbateră fiind concentrată în jurul următoarelor tematici:

- Contribuția fiecărei măsuri la impactul axei, identificând concluziile cheie pentru fiecare axă;
- Contribuția factorilor externi;
- Lecțiile învățate pentru perioada de programare 2014-2020

Metoda a fost aplicată în luna martie 2017.

d. Metode contrafactice de evaluare a impactului

Evaluarea contrafactuală își propune să ofere o interpretare cauzală plauzibilă a măsurii în care o intervenție a avut un impact asupra anumitor rezultate relevante, în baza unor dovezi empirice și considerând anumite ipoteze. Identificarea unei relații cauzale este utilă pentru a face predicții cu privire la consecințele schimbării circumstanțelor sau a politicilor, evidențiind ce s-ar întâmpla în planurile alternative (sau "contrafactice").

Colectarea datelor s-a realizat astfel încât să nu interfereze cu modalitatea de generare a respectivelor date ("doar observație") și provin din trecut (nu au fost colectate prin intermediul studiului). Aceste date au fost colectate de la nivelul unui eșantion, format din beneficiarii și non-beneficiari comparabili (eșantionul contrafactual).

Metodele au fost aplicate în perioada februarie – aprilie 2017, iar rezultatele obținute au fost utilizate pentru determinarea impactului net al intervențiilor programului, constatările finale regăsindu-se integrate la nivelul răspunsurilor la întrebările de evaluare.

➤ *Metoda DID (diferență-în-diferență sau dubla diferențiere)*

Prin utilizarea metodei DID¹⁷, efectele sunt determinate prin scăderea diferenței între rezultatele beneficiarilor și non-beneficiarilor, considerând pentru fiecare grup diferența între valorile înregistrate în perioada anterioară primirii sprijinului prin PNDR (implementării proiectului), și valorile din perioada ulterioară primirii sprijinului prin PNDR (implementării proiectului). Abordarea este organizată în următoarele etape: 1) definirea variabilei (variabilelor) de rezultat; 2) definirea dimensiunii temporale (momentul estimării DID); 3) calcularea dublei diferențe, ca medie pentru cele două grupuri în cele două perioade de timp; 4) implementarea regresiei.

➤ *Corelarea scorului de propensiune (PSM)*

Metoda selectează un grup de non-beneficiari similari beneficiarilor, cu excepția faptului că primii nu au beneficiat de sprijin prin intervenție.

Strategia de estimare a fost implementată în următoarele etape: 1) identificarea tuturor variabilelor relevante pentru comparația adecvată între beneficiari și non-beneficiari; 2) estimarea punctajului de propensiune ca element de similitudine între beneficiari și non-beneficiari; 3) corelarea perechilor de

¹⁷ Metoda se bazează pe faptul că variabilele de rezultat sunt disponibile pentru beneficiari și non-beneficiari, atât înainte cât și după momentul acordării sprijinului prin Program, respectiv implementării proiectului.

beneficiari și non-beneficiari în baza punctajelor de propensiune similare; 4) estimarea efectului mediu net ca medie a diferenței de la nivelul fiecărei perechi.

Efectul net al intervențiilor este estimat ca fiind diferența între media variabilelor de rezultat între "beneficiari" și "non-beneficiarilor".

IV.6. Dificultăți sau limitări ale metodologiei utilizate.

Tabelul următor ilustrează principalele probleme sau limitări referitoare la diferitele metodologii utilizate în procesul de evaluare:

Tabel nr. 5 Limitări referitoare la diferitele metodologii utilizate în evaluarea ex-post a PNDR

Metodologie	Limitări metodologice identificate
Ancheta pe bază de chestionar, respectiv analiza datelor din surse primare	<p>Completarea chestionarelor de către beneficiari nu a garantat calitatea datelor colectate, fiind necesare verificări telefonice ulterioare realizate de personalul administrativ, pentru confirmarea sau corectarea valorilor aberante.</p> <p>Pentru calcularea indicatorului R2 aferent măsurii 125 a fost necesară o abordare eșantionată în trei etape. S-a avut în vedere selectarea tuturor beneficiarilor direcți de proiecte încadrați în categoria OUI, eșantionul fiind completat prin selectarea a 17 beneficiari de tip UAT, respectiv 17 beneficiarii indirecti - agenții economici din aria teritorială a UAT beneficiar. Valoarea R2 cuprinde valoarea absolută a VAB generat de beneficiarii direcți OUI, în timp ce evoluția VAB la nivel de UAT și beneficiari indirecti este analizată din perspectiva unei variații relative datorită limitărilor metodologice existente, definite în cadrul Raportului Intermediar de activitate nr. 3 din cadrul proiectului <i>Completarea indicatorilor de rezultat comuni și adiționali prevăzuți în cadrul fișelor măsurilor din PNDR, pentru proiectele finalizate</i>.¹⁸</p>
Studiul de caz	<p>Limitările metodologice asociate studiilor de caz au fost reprezentate cu precădere de:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ neîndeplinirea numărului minim de trei studii de caz completate în cazul măsurii 111 ➤ lipsa de disponibilitate a responsabililor de proiect/beneficiarilor pentru furnizarea răspunsurilor la întrebările cuprinse în chestionare (M 143).

¹⁸ Limitările metodologice în estimarea creșterii VAB în valoare absolută (mii Eur) provin din următoarele cauze:

1. Modificările VAB ale beneficiarilor indirecti ai proiectelor finanțate în cadrul măsurii 125 sunt atât pozitive, cât și negative, fiind determinate de un complex de factori esențiali și neesențiali, sistematici și aleatori;
2. Imposibilitatea identificării unui număr semnificativ de factori de influență, care ar putea permite utilizarea unor metode de tipul: construirea și validarea unui model de regresie, metodei influențelor izolate ale factorilor, dar și metoda restului nedescompus în scopul estimării contribuției factorilor la modificarea VAB;
3. Eterogenitatea ridicată și dispersia teritorială a beneficiarilor indirecti din cadrul măsurii 125, pg. 63-64 din Raportul Intermediar de activitate nr. 3 din cadrul proiectului *Completarea indicatorilor de rezultat comuni și adiționali prevăzuți în cadrul fișelor măsurilor din PNDR, pentru proiectele finalizate*

Metodologie	Limitări metodologice identificate
	Aceste limitări metodologice au fost compensate prin considerarea unui număr mai ridicat de răspunsuri primite din partea beneficiarilor în cadrul altor măsuri ale Programului. Numărul minim de studii de caz previzionate a fost depășit (numărul minim estimat inițial era de 78 de studii de caz, numărul final de studii de caz considerate în analiză a fost de 121 de studii de caz)
Analiza contrafactuală	Posibilitatea derulării analizei contrafactice a fost influențată de disponibilitatea datelor legate de evoluția principalilor indicatori economico-financiari atât la nivelul beneficiarilor, cât și pentru grupul comparabil de non-beneficiari. Astfel analiza contrafactuală a fost posibilă doar pentru măsurile care au inclus în lista beneficiarilor entități private înregistrate sub forma de SRL sau Societate Agricolă (M112, M121, M123, M312, M313, M41.1, M41.3), informațiile financiare necesare pentru grupul de beneficiari și cel de non-beneficiari fiind obținute din baza de date a Ministerului Finanțelor Publice și de pe website-ul www.listafirme.ro . Pentru măsurile care nu au inclus în lista potențialilor beneficiari SRL-uri sau Societăți Agricole, nu a fost posibilă realizarea analizei contrafactice datorită lipsei datelor legate de evoluția economică a non-beneficiarilor (sursele publice de informații nu cuprind informații economico-financiare privind persoane fizice autorizate, întreprinderi individuale, întreprinderi familiale, etc.)
Strategia de identificare corelării, respectiv DID condițională	Combinarea metodei DID cu Scorul de Propensiune a fost deosebit de utilă întrucât a permis compararea variabilelor de rezultat pentru beneficiari și non-beneficiari, atât înainte cât și după intervenție (momentul implementării proiectelor), cu un control mai bun al erorii sistematice de selecție. Metoda a fost implementată în condițiile unei limitari metodologice și anume disponibilitatea datelor corespunzătoare variabilelor explicative care să limiteze influența factorilor externi intervenției, de exemplu caracteristici rezultate din perioada de pre-intervenție sau caracteristici neobservabile diferite între cele două grupuri (ex. Eroarea sistematică de selecție).

Sursa: evaluarea ex-post a PNDR 2007-2013